

SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ OSVČ

Důchodové a nemocenské pojištění OSVČ

1. Definice OSVČ a samostatné výdělečné činnosti

Definice OSVČ a samostatné výdělečné činnosti je obsažena v § 9 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Za OSVČ se považuje osoba, která **ukončila povinnou školní docházku a dosáhla věku aspoň 15 let a vykonává samostatnou výdělečnou činnost, nebo spolupracuje** při výkonu samostatné výdělečné činnosti, pokud podle zákona o daních z příjmů lze na ni rozdělovat příjmy dosažené výkonem této činnosti a výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení.

OSVČ **dle zákona o důchodovém pojištění** se považuje za OSVČ **i pro účely nemocenského pojištění** a stejně tak i samostatná výdělečná činnost včetně spolupráce při výkonu samostatné výdělečné činnosti.

Samostatná výdělečná činnost

Pro účely důchodového pojištění se výkonem samostatné výdělečné činnosti rozumí:

- **Podnikání v zemědělství**, je-li osoba evidována podle zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, v platném znění.
- **Provozování živnosti** na základě oprávnění provozovat živnost podle zákona o živnostenském podnikání.
- **Činnost společníka veřejné obchodní společnosti nebo komplementáře komanditní společnosti** vykonávaná pro tuto společnost.
- **Výkon umělecké nebo jiné tvůrčí činnosti** na základě autorskoprávních vztahů, s výjimkou činnosti, z níž příjmy jsou podle zvláštního právního předpisu samostatným základem daně z příjmu fyzických osob pro zdanění zvláštní sazbou daně.
- **Výkon jiné činnosti konané výdělečně na základě oprávnění** podle zvláštních předpisů, než která je uvedena výše a výkon činnosti **příkazníka** konané na základě příkazní smlouvy uzavřené podle občanského zákoníku; podmínkou zde je, že tyto činnosti jsou konané mimo vztah zakládající účast na nemocenském pojištění, a jde-li o činnost příkazníka, též to, že příkazní smlouva nebyla uzavřena v rámci jiné samostatné výdělečné činnosti. Za výkon jiné činnosti konané výdělečně na základě oprávnění podle zvláštních předpisů se vždy považuje **činnost znalců, tlumočnicků, zprostředkovatelů kolektivních sporů, zprostředkovatelů kolektivních a hromadných smluv podle autorského zákona, rozhodce** podle zvláštních právních předpisů a **insolvenčního správce**, popř. dalšího správce.
- Výkon činností výše neuvedených a vykonávaných vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení příjmu; za výkon těchto činností se však **nepovažuje** pronájem nemovitostí (jejich částí) a movitých věcí, nejsou-li zahrnuty do obchodního majetku

Podmínkou pro posouzení činnosti jako samostatně výdělečné je, že příjmy dosažené výkonem uvedených činností se považují podle zákona o daních z příjmů za příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti.

Rozdělení samostatné výdělečné činnosti

Samostatná výdělečná činnost se rozděluje na **hlavní** samostatnou výdělečnou činnost a na **vedlejší** samostatnou výdělečnou činnost.

Samostatná výdělečná činnost se dle ustanovení § 9 odst. 6 zákona o důchodovém pojištění považuje za **vedlejší** samostatnou výdělečnou činnost, pokud OSVČ v kalendářním roce:

- vykonávala zaměstnání
Zaměstnáním se rozumí činnost zakládající účast na nemocenském pojištění zaměstnanců.
Zaměstnáním se pro účely výkonu vedlejší činnosti rovněž rozumí činnost zakládající účast

na sociálním zabezpečení podle právních předpisů státu, s nímž má ČR uzavřenu mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení nebo státu aplikujícím koordinací nařízení.

- měla nárok na výplatu invalidního důchodu nebo jí byl přiznán starobní důchod
- měla nárok na rodičovský příspěvek nebo peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské z důvodu těhotenství a porodu pokud tyto dávky náleží z nemocenského pojištění zaměstnanců
- nebo osobně pečovala o osobu mladší 10 let, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni I (lehká závislost) nebo o osobu, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), pokud osoba, která je závislá na pomoci jiné osoby, je osobou blízkou, nebo žije s OSVČ ve společné domácnosti, není-li osobou blízkou,
Pečuje-li o osobu, která je závislá na pomoci jiné osoby, více osob současně, považuje se samostatná výdělečná činnost za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost u té OSVČ, která byla určena písemnou dohodou všech osob za osobu pečující v největším rozsahu; nedojde-li k této dohodě, považuje se samostatná výdělečná činnost za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost u té OSVČ, která podle rozhodnutí příslušné OSSZ pečuje o osobu, která je závislá na pomoci jiné osoby, v největším rozsahu.
- byla nezaopatřeným dítětem podle ust. § 20 odst. 4 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (studium).

OSVČ může být považována za OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost v těch kalendářních měsících, v nichž aspoň po část měsíce byla vykonávána samostatná výdělečná činnost, a aspoň po část této doby výkonu činnosti trval i důvod pro výkon vedlejší samostatné výdělečné činnosti. Účast na nemocenském pojištění uvedenou skutečnost nijak neovlivní.

OSVČ je považována za OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost v těch kalendářních měsících, ve kterých není považována za OSVČ vykonávající vedlejší činnost.

OSVČ není povinna dokládat důvody pro výkon vedlejší samostatné výdělečné činnosti, které ČSSZ vede ve své evidenci nebo má možnost si tento údaj obstarat v elektronické podobě. ČSSZ je povinna tyto důvody zveřejnit. Skutečnosti o vedlejší samostatné výdělečné činnosti musí OSVČ oznámit nejpozději na Přehledu o příjmech a výdajích za kalendářní rok, za který chce být považována za vykonávající vedlejší SVČ.

2. Důchodové pojištění OSVČ

Účast na důchodovém pojištění OSVČ

Důchodového pojištění jsou účastny OSVČ, které platí pojistné na důchodové pojištění včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pokud vykonávají hlavní samostatnou výdělečnou činnost. V případě vedlejší samostatné výdělečné činnosti platí pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pokud vykonávají činnost v rozsahu zakládajícím povinnou účast na pojištění, nebo na základě dobrovolné přihlášky.

OSVČ je účastna důchodového pojištění:

- v kalendářním roce po dobu, po kterou vykonávala hlavní samostatnou výdělečnou činnost.
- v kalendářním roce po dobu, po kterou vykonávala vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, pokud její příjem z vedlejší samostatné výdělečné činnosti dosáhl v kalendářním roce aspoň tzv. rozhodné částky. Příjem se rozumí daňový základ stanovený podle § 7 zákona o daních z příjmů po úpravě podle § 5 a § 23 zákona o daních z příjmů. Rozhodná částka je proměnlivá a v roce 2019 činila 78 476 Kč (viz níže), v roce 2020 činí 83 603 Kč. Uvedená rozhodná částka platí při výkonu samostatné výdělečné činnosti po celý kalendářní rok.
- v kalendářním roce po dobu, po kterou vykonávala vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, pokud se dobrovolně přihlásila k účasti na důchodovém pojištění.

OSVČ je povinna:

1. **odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti** na účet příslušné správy sociálního zabezpečení, pokud vykonává hlavní činnost nebo je povinně účastna důchodového pojištění dosažením rozhodné částky nebo se přihlásila k důchodovému pojištění
2. **platit měsíčně zálohy** na pojistné. Tuto povinnost má jen ta OSVČ, která vykonává hlavní samostatnou výdělečnou činnost nebo ta, která vykonává vedlejší samostatnou činnost, pokud její daňový základ dosáhl v předchozím kalendářním roce zákonem stanovené rozhodné částky zakládající povinnou účast na důchodovém pojištění nebo pokud se OSVČ přihlásila k účasti na důchodovém pojištění.

Rozhodná částka

Rozhodná částka činí 2,4 násobek částky, která se stanoví jako součin všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, za který se účast na důchodovém pojištění posuzuje, a přepočítacího koeficientu pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu.

Rozhodná částka se snižuje o jednu dvanáctinu zaokrouhlenou na celé koruny nahoru za každý kalendářní měsíc, v němž nebyla vykonávána vedlejší samostatná výdělečná činnost, a za každý kalendářní měsíc, v němž měla OSVČ po celý měsíc nárok na výplatu nemocenského nebo peněžité pomoci v mateřství, případně dlouhodobého ošetřovného jako OSVČ. Za období nároku na výplatu nemocenského se přitom považuje též období prvních 14 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti (karantény), za které se nemocenské OSVČ nevyplácí.

Účast na pojištění OSVČ (při výkonu hlavní nebo vedlejší SVČ) zaniká nejpozději dnem:

- ukončení samostatné výdělečné činnosti,
- zániku oprávnění k výkonu SVČ,
- pozastavení výkonu činnosti OSVČ.

3. Nemocenské pojištění OSVČ

Účast na nemocenském pojištění OSVČ

Osoba samostatně výdělečně činná je účastna nemocenského pojištění, jestliže

- **vykonává samostatnou výdělečnou činnost** na území České republiky anebo mimo území České republiky, avšak z hlediska sociálního zabezpečení se na ni vztahují české právní předpisy,
- **podala (dobrovolně) přihlášku** k účasti na pojištění na předepsaném tiskopise,
- platí pojistné na nemocenské pojištění.

Vznik a zánik nemocenského pojištění OSVČ

Nemocenské pojištění vzniká OSVČ dnem, který uvedla v přihlášce k účasti na nemocenském pojištění OSVČ, nejdříve však dnem, ve kterém byla přihláška podána.

Pojištění OSVČ zaniká:

- dnem uvedeným v odhláše z pojištění, ne však dříve než dnem, ve kterém byla tato odhláška podána,
- dnem skončení samostatné výdělečné činnosti,
- dnem zániku oprávnění vykonávat samostatnou výdělečnou činnost, nevykonávali činnost na základě dalšího oprávnění,
- dnem, od kterého jí byl pozastaven výkon samostatné výdělečné činnosti,
- prvním dnem kalendářního měsíce, za který nebylo ve stanovené lhůtě zapláceno pojistné, anebo bylo zapláceno z nižšího než minimálního vyměřovacího základu,
- dnem nástupu výkonu trestu odnětí svobody.

Jestliže OSVČ vykonává souběžně několik samostatných výdělečných činností, je z nich pojištěna (z důchodového i nemocenského pojištění) jen jednou.

Pojištěnec, který je OSVČ, je dále povinen:

- sdělit OSSZ na její výzvu údaje potřebné k vedení evidence o pojištěncích v registru pojištěnců, popřípadě o těchto údajích též předložit potřebné doklady,
- podávat přihlášku k pojištění na předepsaném tiskopisu („Přihláška k dobrovolné účasti na nemocenském pojištění OSVČ“),
- na výzvu OSSZ se dostavit ve stanovený den na OSSZ, popřípadě jiné určené místo, za účelem provedení kontroly plnění povinností, pokud se předem z vážných důvodů neomluví.

Dávky nemocenského pojištění OSVČ

OSVČ účastné nemocenského pojištění mají nárok na nemocenské, peněžitou pomoc v mateřství, otcovskou poporodní péči (tzv. otcovskou) a na dlouhodobé ošetřovné. Nemají tedy nárok na ošetřovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Podmínky nároku na nemocenské a na jeho výplatu

K tomu, aby OSVČ (vedle ostatních pojištěnců) měla nárok na výplatu nemocenského, musí být splněna celá řada podmínek.

Ty lze rozdělit na podmínky:

- stanovené pro vznik nároku na nemocenské a
- stanovené pro výplatu nemocenského.

Podmínky pro vznik nároku na nemocenské

a) dočasná pracovní neschopnost, karanténa

Pojištěnec má nárok na nemocenské, pokud byl **uznán dočasně práce neschopným nebo mu byla nařízena karanténa**. Nárok na nemocenské vzniká tehdy, pokud dočasná pracovní neschopnost nebo nařízená karanténa **trvá déle než 14 kalendářních dní**. Pokud by dočasná pracovní neschopnost (karanténa) trvala méně než 14 kalendářních dnů, nárok na nemocenské při takové dočasné pracovní neschopnosti či karanténě nevzniká (platí pro všechny pojištěnce).

b) účast na pojištění, ochranná lhůta

Nárok na nemocenské vzniká, jestliže ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti nebo k nařízení karantény došlo **v době pojištění**. Nemocenské náleží také tehdy, jestliže ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti nebo k nařízení karantény došlo po zániku pojištění **v ochranné lhůtě**. Ochranná lhůta je doba po skončení pojištění, v níž je pojištěnec před vznikem dalšího pojištění

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 158/70, 611 80 Brno, Česká republika

chráněn pro případ vzniku dočasné pracovní neschopnosti (karantény) a nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. **Ochranná lhůta pro nárok na nemocenské činí 7 kalendářních dnů ode dne zániku pojištění**; pokud však pojištění trvalo kratší dobu, činí ochranná lhůta jen tolik kalendářních dnů, kolik dnů pojištění trvalo. Vznikem nového pojištění zpravidla ochranná lhůta zaniká. Jde-li však nové pojištění z titulu OSVČ, ochranná lhůta ze zaměstnání nezaniká, pokud nárok na nemocenské z pojištění OSVČ nevznikne a ochranná lhůta již neprošla dříve.

c) „čekací doba“ u OSVČ

Tato podmínka „**čekací doby**“ platí pro OSVČ (a pro zahraniční zaměstnance), kteří jsou účastní nemocenského pojištění nebo uplatňují nárok v ochranné lhůtě. **Účast na nemocenském pojištění** jako OSVČ musí trvat **alespoň po dobu 3 měsíců** bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti nebo dni, od něhož je nařízena karanténa.

- d) Nárok na nemocenské nemá pojištěnec, který si **přivodil dočasnou pracovní neschopnost úmyslně**, tzn. úmyslným poškozením vlastního zdraví (platí pro všechny pojištěnce).

Podmínky pro vznik nároku na výplatu nemocenského

Nemocenské se vyplácí až od 15. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti (karantény) za kalendářní dny, v nichž jsou splněny tyto podmínky:

a) nevykonávat pojištěnou činnost

- OSVČ nemá nárok na výplatu nemocenského za dobu, po kterou osobně vykonává samostatnou výdělečnou činnost.

b) vazba a výkon trestu odnětí svobody

Pokud nárok na nemocenské vznikl před vzetím pojištěnce do vazby nebo před nástupem výkonu trestu odnětí svobody, nemá pojištěnec nárok na výplatu nemocenského za dobu, po kterou je ve vazbě nebo vykonává trest odnětí svobody.

Podmínky nároku na peněžitou pomoc v mateřství a na její výplatu

K tomu, aby zaměstnankyně či zaměstnanec nebo OSVČ mohli obdržet peněžitou pomoc v mateřství (dále jen „PPM“), musí být splněna celá řada podmínek. Obdobně jako u ostatních dávek nemocenského pojištění, dělí se i pro peněžitou pomoc v mateřství tyto podmínky na podmínky

- stanovené pro vznik nároku na PPM a
- stanovené pro výplatu dávky

Podmínky nároku na PPM

a) účast na pojištění, ochranná lhůta

Nárok na PPM vzniká, jestliže k nástupu na peněžitou pomoc v mateřství došlo **v době pojištění**. Peněžitá pomoc v mateřství náleží také tehdy, pokud k nástupu na ni došlo po zániku pojištění **v ochranné lhůtě**. Délka ochranné lhůty je v takovém případě dvojnásobná:

- **u ženy, jejíž pojištění zaniklo v době těhotenství**, činí ochranná lhůta 180 kalendářních dnů ode dne zániku pojištění, pokud však pojištění tak dlouho trvalo; trvalo-li kratší dobu, činí ochranná lhůta tolik dnů, kolik dnů toto pojištění trvalo. Vznikne-li takové ženě v ochranné lhůtě znovu pojištění, ochranná lhůta po dobu tohoto nového pojištění neběží a nevyčerpaný zbytek ochranné lhůty z dřívějšího pojištění se připočítává k ochranné lhůtě získané na základě tohoto nového pojištění, a to nejvýše do celkové výměry 180 kalendářních dnů. Vznikem pojištění OSVČ ochranná lhůta ze zaměstnání nezaniká, pokud nárok na PPM nevznikne z pojištění OSVČ a ochranná lhůta již neprošla dříve;

- **v ostatních případech** (u žen, jejichž pojištění neskončilo v době těhotenství, a u mužů) činí ochranná lhůta 7 kalendářních dnů ode dne zániku pojištění, pokud však pojištění tak dlouho trvalo; trvalo-li kratší dobu, činí ochranná lhůta tolik kalendářních dnů, kolik dnů pojištění trvalo. V těchto případech je právní úprava ochranné lhůty stejná, jako pro nemocenské.

Pokud ochranná lhůta plyne, může také „předčasně“ zaniknout nebo v některých případech ochranná lhůta ze skončeného nemocenského pojištění vůbec neplyne (zpravidla v důsledku vzniku nového pojištění, ale rovněž v závislosti na typu pojistného vztahu zaměstnance, na výplatě důchodu a na výkonu trestu či zabezpečovací detence).

b) vznik stanovené sociální události

Obdobně jako pro vznik nároku na nemocenské musí dojít k uznání dočasné pracovní neschopnosti nebo k nařízení karantény, musí dojít ke vzniku příslušné sociální události i pro vznik nároku na PPM /viz písm. c)/.

c) porod či převzetí dítěte

Nárok na PPM má:

- pojištěnka, která porodila dítě (před porodem má nárok na PPM těhotná pojištěnka v době nejdříve od počátku osmého týdne před očekávaným dnem porodu),
- pojištěnec (muž nebo žena), pokud převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu,
- pojištěnec (muž nebo žena), který pečuje o dítě, jehož matka zemřela,
- pojištěnec, který o dítě pečuje a je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, pokud matka dítěte nemůže nebo nesmí o dítě pečovat pro závažné dlouhodobé onemocnění, pro které byla uznána dočasně práce neschopnou (nebo by byla uznána dočasně práce neschopnou, pokud by byla pojištěnkou) a nemá nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství,
- pojištěnec, který o dítě pečuje a je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, pokud s matkou dítěte uzavřel písemnou dohodu, že bude pečovat o dítě (nejdříve od sedmého týdne po porodu a nejméně na 7 dní).

d) doba účasti na nemocenském pojištění

Podmínkou nároku na PPM u všech pojištěnců je **účast pojištěnce na pojištění alespoň po dobu 270 kalendářních dní v posledních dvou letech přede dnem nástupu na PPM**. Je-li uplatňován nárok na PPM z pojištění, v němž není tato podmínka splněna, započtou se pro její splnění doby účasti na pojištění z předchozích pojištění v období dvou let před nástupem na PPM (překrývající se doby účasti na pojištění lze započítat jen jednou).

Jiné doby (např. dobu vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, dobu pobírání dávek nemocenského pojištění po skončení pojištěné činnosti, dobu zaměstnání na základě dohody o provedení práce v měsících, kdy započitatelný příjem nepřesáhl částku 10 000 Kč, dobu péče o dítě mladší čtyř let, pokud ženě netrvá pojištěná činnost) nelze do čekací doby 270 dnů v posledních dvou letech před porodem pro účely splnění podmínek nároku na peněžitou pomoc v mateřství započítat.

OSVČ musí mimo výše uvedených podmínek pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství splnit ještě další podmínku, jíž je tzv. **druhá čekací doba** – tyto osoby musí být z uvedených 270 dní účasti na nemocenském pojištění v posledních dvou letech přede dnem nástupu na PPM **účastni dobrovolného nemocenského pojištění OSVČ po dobu alespoň 180 kalendářních dnů v posledním roce přede dnem nástupu na PPM**.

Do doby účasti na pojištění pro nárok na PPM se započítávají též určité „náhradní doby“, tj. doby, které se kladou naroveň době účasti na nemocenském pojištění. Jde o

- dobu studia na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole, jestliže bylo toto studium úspěšně ukončeno a
- dobu pobírání plného invalidního důchodu, resp. invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, pokud byl tento důchod odňat a po odnětí tohoto důchodu vznikla, popřípadě dále trvala pojištěná činnost.

Pokud není splněna podmínka 270 dnů pojištění, případně podmínka 180 dnů z pojištění OSVČ, náleží pojištěnce, která by jinak měla nárok na PPM z titulu porodu dítěte, nemocenské. Ošetřující lékař rozhodne o vzniku dočasné pracovní neschopnosti pojištěnky, která doložila potvrzením orgánu nemocenského pojištění, že nemá nárok na PPM ze žádné pojištěné činnosti (toto potvrzení vystaví pojištěnce na její žádost OSSZ), od počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu; tato dočasná pracovní neschopnost pak končí uplynutím šestého týdne po porodu, pokud pojištěnka není nadále dočasně práce neschopna z jiných důvodů.

Podmínky nároku na výplatu PPM

a) nevykonávat pojištěnou činnost

OSVČ nemá nárok na výplatu PPM za dobu, po kterou osobně vykonává samostatnou výdělečnou činnost.

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 158/70, 611 80 Brno, Česká republika

b) vazba a výkon trestu odnětí svobody

Pokud nárok na PPM vznikl před vzetím pojištěnky či pojištěnce do vazby nebo před nástupem výkonu trestu odnětí svobody, nemají pojištěnka /pojištěnec nárok na výplatu PPM za dobu, po kterou jsou ve vazbě nebo vykonávají trest odnětí svobody.

Zákon umožňuje **vystředění nároku** na dávku mezi ženou, která dítě porodila, a otcem dítěte nebo jejím manželem po uplynutí 6 týdnů po porodu.

Podmínky nároku na otcovskou poporodní péči (dále jen „otcovská“)

Z nemocenského pojištění OSVČ se poskytuje i dávka otcovské. Nárok na dávku má:

- OSVČ, která je účastna nemocenského pojištění alespoň po dobu tří měsíců bezprostředně předcházejících dni nástupu na otcovskou, jde-li o dítě, jehož je otcem
- OSVČ, která pečuje o dítě, které převzala do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, pokud dítě ke dni převzetí do této péče nedosáhlo 7 let věku (muž nebo žena).

Otcovská náleží, jen nastal-li nástup na otcovskou v období 6 týdnů ode dne narození dítěte nebo ode dne převzetí dítěte do péče.

V případě péče o totéž dítě náleží otcovská jen jednou a jen jednomu z oprávněných. Otcovská náleží jen jednou také v případě, kdy pojištěnec pečuje o více dětí narozených současně nebo o více dětí převzatých současně do péče.

Nárok na otcovskou nemá OSVČ:

- pokud osobně vykonává samostatnou výdělečnou činnost,
- na kterou byla uvalena vazba nebo je ve výkonu trestu odnětí svobody, či ve výkonu zabezpečovací detence.

Podpůrčí doba (doba poskytování dávky) činí 7 kalendářních dnů a začíná nástupem na otcovskou. Nástup na otcovskou nastává dnem, který si pojištěnec určí v období 6 týdnů ode dne narození dítěte nebo ode dne převzetí dítěte do péče. Nelze ji čerpat přerušovaně. Výplata dávky se nepřerušuje ani v případě úmrtí dítěte v průběhu podpůrčí doby.

Otcovská se nevyplácí za dny pracovního klidu, pokud pojištěnci nevznikl nárok na výplatu otcovské alespoň za 1 kalendářní den, který měl být pro něho pracovním dnem.

Podmínky nároku na dlouhodobé ošetřovné

Dávka z nemocenského pojištění dlouhodobé ošetřovné náleží ošetřující osobě, pokud pečovala o osobu, u níž vznikla potřeba dlouhodobé péče. Dávku mohou čerpat jen pojištěnci za splnění ostatních podmínek a to po dobu maximálně 90 kalendářních dnů.

Obecné podmínky platné pro zaměstnance platí i pro OSVČ, navíc pak dlouhodobé ošetřovné náleží pokud:

- **účast na nemocenském pojištění OSVČ trvala aspoň po dobu tří měsíců bezprostředně předcházejících dni nástupu na dlouhodobé ošetřovné, případně dni prvního převzetí péče,**
- osobně nevykoná, po dobu pobírání dlouhodobého ošetřovného, samostatnou výdělečnou činnost, ani jinou výdělečnou činnost (např. zaměstnání).

Ošetřovaná osoba musí udělit ošetřující OSVČ písemný souhlas s poskytováním dlouhodobé péče, a to na předepsaném tiskopise. Na jeden kalendářní den potřeby poskytování dlouhodobé péče lze udělit souhlas jen jednomu pojištěnci, souhlas je možné také písemně odvolat.

OSVČ musí být:

- a) manželem (manželkou) ošetřované osoby nebo registrovaným partnerem (registrovanou partnerkou) ošetřované osoby,
- b) příbuzným v linii přímé s ošetřovanou osobou nebo je její sourozenec, tchyně, tchán, snacha, zeť, neteř, synovec, teta nebo strýc,
- c) manželem (manželkou), registrovaným partnerem (registrovanou partnerkou) nebo druhem (družkou) fyzické osoby uvedené v písmenu b), nebo
- d) druhem (družkou) ošetřované osoby nebo jinou fyzickou osobou žijící s ošetřovanou osobou v domácnosti.

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 158/70, 611 80 Brno, Česká republika

Je-li uplatňován nárok na dlouhodobé ošetřovné o osobu uvedenou dle písm. c) a d), je další podmínkou společné bydliště OSVČ a této osoby alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku potřeby dlouhodobé péče nebo prvního převzetí této péče.

Ošetřovaná osoba je fyzická osoba, u které došlo k závažné poruše zdraví, jež si vyžádala hospitalizaci, při níž byla poskytována léčebná péče alespoň 7 kalendářních dnů po sobě jdoucích. Nesmí však přitom jít o akutní lůžkovou péči standardní poskytovanou ošetřované osobě za účelem provedení zdravotních výkonů, které nelze provést ambulantně. Dále je třeba, aby zdravotní stav ošetřované osoby po propuštění z hospitalizace do domácího prostředí nezbytně vyžadoval poskytování dlouhodobé péče po dobu alespoň 30 kalendářních dnů.

V případě poskytování dlouhodobé péče téže ošetřované osobě náleží dlouhodobé ošetřovné jen jednou a jen jednomu z oprávněných nebo postupně více oprávněným, jestliže se při téže potřebě dlouhodobé péče vystřídají. Vystřídání je možné i opakovaně.

Nárok na další dlouhodobé ošetřovné může pojištěnci vzniknout nejdříve po uplynutí 12 měsíců ode dne, za který měl naposledy nárok na výplatu dlouhodobého ošetřovného.

Výpočet dávek nemocenského pojištění

Denní vyměřovací základ u osob samostatně výdělečně činných

Obecné zásady výpočtu denního vyměřovacího základu platí i u OSVČ. Některé výchozí ukazatele jsou však jiné, než u zaměstnanců (vyměřovací základ, vyloučené dny).

Vyměřovací základ

Vyměřovacím základem OSVČ je úhrn měsíčních základů v rozhodném období, z nichž tato osoba zaplatila pojistné na nemocenské pojištění. Výši tohoto měsíčního základu si určuje osoba samostatně výdělečně činná svojí platbou, má však stanovené limity.

Měsíční základ OSVČ nemůže být nižší než dvojnásobek částky rozhodného příjmu pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění. Maximální měsíční základ NP se stanoví ve výši částky rovnající se průměru, který z určeného (vypočteného) vyměřovacího základu na posledním přehledu o příjmech a výdajích, připadá na jeden kalendářní měsíc výkonu činnosti, přičemž k přehledu staršímu tří let se nepřihlíží. Je-li vypočtený průměr nižší než minimální měsíční základ, je měsíční základ roven minimálnímu měsíčnímu základu. Byla-li v kalendářním roce, za který je naposledy podán přehled o příjmech a výdajích, činnost zahájena (znovuzahájena), lze průměr určeného (vypočteného) vyměřovacího základu použít jen v případě, že činnost byla vykonávána alespoň ve čtyřech kalendářních měsících. Nelze-li určit maximální měsíční vyměřovací základ z naposledy podaného přehledu o příjmech a výdajích, rovná se polovině průměrné mzdy platné pro daný kalendářní rok.

Rozhodný příjem činí pro rok 2020 částku 3 000 Kč za kalendářní měsíc; minimální výše měsíčního základu tedy činí 6 000 Kč, minimální pojistné činí 2,1 % z měsíčního základu, tj. 126 Kč. Maximální výše měsíčního základu u jednotlivých OSVČ je individuální a vypočte se výše uvedeným způsobem. Takto vypočtený měsíční základ pro pojistné na nemocenské pojištění není limitován jednou dvanáctinou maximálního vyměřovacího základu pro pojistné na důchodové pojištění.

Vyměřovacím základem zahraničního zaměstnance je částka, kterou si určí svou platbou, a to buď ve výši měsíčního vyměřovacího základu, ze kterého zaplatil za daný měsíc pojistné na dobrovolné důchodové pojištění nebo ve výši dvojnásobku částky rozhodné pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění, tzn. 6 000 Kč, přičemž minimální pojistné činí 126 Kč. Měsíční vyměřovací základ však nemůže být v měsíci, v němž vznikla účast zahraničního zaměstnance, a v následujících 3 kalendářních měsících vyšší, než ½ průměrné mzdy platné v těchto kalendářních měsících.

Rozhodné období

Rozhodným obdobím OSVČ je zpravidla období 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikla sociální událost. Nemá-li OSVČ v takovém rozhodném období žádný měsíční základ, považuje se za denní vyměřovací základ vyměřovací základ zjištěný pro výpočet předchozí dávky z pojištění OSVČ.

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 158/70, 611 80 Brno, Česká republika

Počet kalendářních dnů, kterými se dělí vyměřovací základ

I pro OSVČ platí, že pro zjištění denního vyměřovacího základu se jejich vyměřovací základ zjištěný z rozhodného období dělí všemi kalendářními dny připadajícími na rozhodné období. Do počtu těchto dnů se nezahrnují tzv. vyloučené dny; jejich okruh u OSVČ je jiný, než u zaměstnanců.

Vyloučenými dny u OSVČ jsou:

- kalendářní dny připadající na kalendářní měsíce, za které OSVČ či zahraniční zaměstnanec neplatí pojistné na nemocenské pojištění (jde o kalendářní měsíce, v nichž po celý kalendářní měsíc OSVČ, resp. zahraniční zaměstnanec měl nárok na výplatu nemocenského, peněžité pomoci v mateřství či dlouhodobého ošetrového z nemocenského pojištění jako OSVČ či zahraničního zaměstnance),
- kalendářní dny připadající na kalendářní měsíce, v nichž OSVČ nebo zahraniční zaměstnanec nebyl účasten pojištění.

Postup při uplatňování nároku

- **nemocenské**

Pokud OSVČ onemocní a ošetřující lékař jí uzná dočasně práce neschopnou v období od 1. 1. 2020 nebo pozdějším datem, obdrží OSVČ pouze průkaz dočasně práce neschopného pojištěnce. OSVČ nově nezasílá příslušné OSSZ žádost o nemocenské v podobě papírových tiskopisů, neboť ošetřující lékař zasílá tiskopisy k nemoci a žádost o dávku nemocenského elektronicky přímo ČSSZ.

OSVČ již o nemocenské nežádá, proces uplatnění dávek je zautomatizovaný a peníze budou zaslány stejným způsobem, jakým je placeno pojistné na nemocenské pojištění. Nemocenské bude zasláno na účet, ze kterého je hrazeno pojistné na nemocenské pojištění OSVČ nebo na adresu, kterou eviduje OSSZ v souvislosti s vyplácením dávek nebo na adresu trvalého bydliště.

OSVČ, která byla uznána dočasně práce neschopnou, je po ukončení dočasné pracovní neschopnosti, povinna písemně oznámit den, ve kterém začala vykonávat samostatnou výdělečnou činnost.

- **peněžité pomoci v mateřství**

Nárok uplatňuje OSVČ tiskopisem „Žádost o peněžitou pomoc v mateřství“, který jí vydá ošetřující lékař – gynekolog, u něhož je v předporodní péči. Lékař potvrdí v části A. tiskopisu předpokládaný den porodu a OSVČ vyplní požadované údaje v části B.

Originál tiskopisu předává OSVČ přímo příslušné OSSZ fyzickým (osobním) podáním nebo zasláním prostřednictvím poštovního doručovatele.

- **otcovská poporodní péče**

Žádost o otcovskou předává OSVČ na předepsaném tiskopisu přímo příslušné OSSZ.

- **dlouhodobé ošetrové**

Na základě rozhodnutí lékaře o potřebě dlouhodobé péče v den ukončení hospitalizace osoby, která je osobou blízkou OSVČ nebo s ní žije ve společné domácnosti, se uplatňuje nárok na dávku na předepsaném tiskopisu, který předává OSVČ příslušné OSSZ.

Příslušnost OSSZ k výplatě dávky

Pro OSVČ je místně příslušná OSSZ podle jeho trvalého pobytu.

Příklady:

Příklad č. 1 - začátek nemoci od 3. 1. 2020, účast na nemocenském pojištění od 1. 7. 2019, měsíční pojistné na NP ve výši 172 Kč.

V rozhodném období nebyly uplatněny dávky nemocenského pojištění, tj. nebudou odečteny žádné vyloučené doby.

Rozhodné období pro výpočet dávky je leden 2019 až prosinec 2019 = tj. 365 dnů. **Vyloučené doby jsou leden až červen, tj. 181 dnů.**

Vyměřovací základ pro výpočet dávky: pojistné na NP za 7/2019-12/2019 á 172 Kč – měsíční VZ vypočtený je 8 175, dle limitu z přehledu za rok 2018 (podán v lednu 2019); $8\ 175 \times 6 = VZ\ 49\ 050\ Kč$ za období účasti na NP v roce 2019.

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 158/70, 611 80 Brno, Česká republika

Denní vyměřovací základ (dále též „DVZ“) pro dávku činí 266,58 Kč (49 050 : 184).

Tento základ se redukuje dle uvedených hranic tj.:

Do 1 162 Kč se započítává ve výši 90 %, tj. 239,92 Kč,

nad 1 162 Kč do 1 742 Kč redukce na 60 %, tj. 0 Kč,

nad 1 742 Kč do 3 484 Kč redukce na 30 %, tj. 0 Kč,

nad 3 484 Kč se nezohledňuje.

Redukovaný denní vyměřovací základ činí po zaokrouhlení 240 Kč.

Za prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti OSVČ nemocenské nenáleží, od 15. do 30. dne bude OSVČ pobírat denní dávku nemocenského ve výši 60 % z redukovaného DVZ, tj. 144 Kč. Od 31. do 60. dne trvání nemoci ve výši 159 Kč a od 61. dne ve výši 173 Kč.

Příklad č. 2 - začátek nemoci od 6. 4. 2020, účast na nemocenském pojištění od 1. 1. 2020, měsíční pojistné na NP ve výši 180 Kč, OSVČ vykonává hlavní SVČ, průměrný určený vyměřovací základ připadající na jeden měsíc výkonu činnosti na naposledy podaném přehledu za rok 2018 činí 8 700 Kč. Maximální měsíční základ pro období před podáním přehledu za rok 2019 činí 8 700 Kč, což odpovídá platbě pojistného na NP ve výši 183 Kč.

V rozhodném období budeme odečítat jako vyloučenou dobu období duben 2019 až prosinec 2019, kdy nebyla účast na NP.

Vyměřovací základ pro výpočet dávky: pojistné NP za 1/2020-3/2020 á 180 Kč – z měsíčního VZ 8 572 Kč; $8\,572 \times 3$ (počet měsíců účasti na NP) = 25 716 Kč. Denní vyměřovací základ pro dávku činí 285,73 Kč (25 716 : 90).

Tento základ se redukuje dle uvedených hranic, tj.:

do 1 162 Kč se započítává ve výši 90 %, tj. 257,16 Kč,

nad 1 162 Kč do 1 742 Kč redukce na 60 %, tj. 0 Kč,

nad 1 742 Kč do 3 484 Kč redukce na 30 %, tj. 0 Kč,

nad 3 484 Kč se nezohledňuje.

Redukovaný denní vyměřovací základ činí po zaokrouhlení 258 Kč.

Redukovaný denní vyměřovací základ činí 258 Kč. Za prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti OSVČ nemocenské nenáleží, od 15. dne bude OSVČ pobírat denní dávku nemocenského ve výši 60 % z redukovaného DVZ, tj. 155 Kč. Od 31. do 60. dne trvání nemoci ve výši 171 Kč a od 61. dne ve výši 186 Kč.

Pokud by tato OSVČ chtěla navýšit pojistné na nemocenské pojištění v roce 2020 pro výpočet dávek nemocenského pojištění (do budoucna), musela by si stanovit určený vyměřovací základ pro pojistné na důchodové pojištění na přehledu za rok 2019 dle požadované výše maximálního měsíčního základu nemocenského pojištění. Např. chce-li měsíční základ nemocenského pojištění ve výši 12 000 Kč, určený vyměřovací základ na důchodové pojištění na přehledu za rok 2019, ve kterém vykonávala činnost po dobu 12 měsíců, by musela stanovit ve výši 144 000 Kč a zaplatit z něj pojistné na důchodové pojištění ve výši 42 048 Kč. Měsíčnímu základu nemocenského pojištění ve výši 12 000 Kč odpovídá pojistné na nemocenské pojištění ve výši 252 Kč. Maximální měsíční základ dle určeného vyměřovacího základu za rok 2019, pokud je vyšší než v období předcházejícím, platí již od měsíce, ve kterém byl přehled za rok 2019 podán, a bude platit až do měsíce, ve kterém bude podán přehled za rok 2020. Zároveň je třeba mít na mysli, že rozhodné období pro výpočet dávky je 12 kalendářních měsíců, které předcházejí měsíci, ve kterém sociální událost (např. nemoc, dlouhodobé ošetrovné či nástup na peněžitou pomoc v mateřství, dále též „PPM“) vznikla.

Příklad č. 3 - OSVČ zahájila samostatnou výdělečnou činnost 1. 4. 2019 a zároveň se od tohoto dne přihlásila i k dobrovolnému nemocenskému pojištění. Maximální vyměřovací základ nemocenského pojištění byl stanoven z ½ průměrné mzdy, protože v předchozích třech letech nevykonávala samostatnou výdělečnou činnost a nebylo tak možné stanovit maximální vyměřovací základ z podaného přehledu o příjmech a výdajích.

Za každý měsíc od dubna do října 2019 zaplatila pojistné na nemocenské pojištění 1 000 Kč, od 25. 1. 2020 byla uznána dočasně práce neschopnou (DPN). Tato nemoc byla ukončena dne 14. 6. 2020 a od 15. 6. 2020 nastupuje OSVČ na PPM.

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 158/70, 611 80 Brno, Česká republika

10/15 T: +420 549 49 1211, E: info@law.muni.cz, www.law.muni.cz

Rozhodné období pro výpočet PPM je od června 2019 do května 2020.

Z tohoto období se vyloučí měsíce, ve kterých po celý měsíc trvala DPN (leden 2020 až květen 2020). Vyměřovací základy za měsíce červen 2019 až prosinec 2019 se stanoví pouze ve výši $\frac{1}{2}$ průměrné mzdy platné v roce 2019, tj. ve výši 16 350 Kč (platba pojistného ve výši 1 000 Kč odpovídá vyměřovacímu základu ve výši 47 619 Kč). Vyměřovací základy se sečtou a vydělí počtem dnů po odečtení vyloučených dnů.

(Měsíční pojistné na nemocenské pojištění zaplacené nad částku 344 Kč ($1\ 000 - 344 = 656$ Kč) bude (po snížení dvojnásobku minimálního pojistného na NP té OSVČ, jejíž účast na nemocenském pojištění ke dni vypořádání přeplatku trvá) vráceno jako přeplatek na pojistném nejpozději do konce února 2020 pokud u OSVČ neexistují žádné splatné závazky vůči OSSZ či ČSSZ.)

V našem příkladu je 7 měsíců, za které bylo uhrazeno pojistné, proto $(7 \times 16\ 350) : 214 = 534,81$ Kč. Neredukovaný denní vyměřovací základ činí 534,81 Kč.

Denní vyměřovací základ pro PPM v roce 2020 se dále redukuje podle redukčních hranic:

do 1 162 Kč (bez redukce) 100 %, tj. na 534,81 Kč

nad 1 162 Kč do 1 742 Kč redukce na 60 %, tj. na 0 Kč

nad 1 742 Kč do 3 484 Kč redukce na 30 %, tj. na 0 Kč.

nad 3 484 Kč se nezohledňuje.

Redukovaný denní vyměřovací základ činí 535 Kč (fakticky nebyl redukován).

Denní dávka PPM činí 70 % z redukovaného DVZ, tj. 375 Kč. Vyplacená dávka za červen 2020 (16 dní) činí 6 000 Kč.

Vyplacená dávka za 30 dnů činí 11 250 Kč.

4. Podmínky placení, výše a odvod pojistného na sociální zabezpečení placeného OSVČ

OSVČ platí pojistné na důchodové pojištění včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pokud vykonávají hlavní samostatnou výdělečnou činnost. V případě vedlejší samostatné výdělečné činnosti platí pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pokud vykonávají činnost v rozsahu zakládajícím povinnou účast na pojištění, nebo na základě dobrovolné přihlášky. Mohou platit pojistné na nemocenské pojištění, pokud vykonávají samostatnou výdělečnou činnost a pokud se přihlásí k nemocenskému pojištění.

Způsob stanovení pojistného

Výše pojistného se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu za rozhodné období.

Rozhodné období

Jde o **období, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ**. Podstata vychází z toho, kdy je možné spolehlivě zjistit příjmy a daňový základ. Pouze u OSVČ je rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, kalendářní rok, za který se toto pojistné a příspěvek platí. Ve všech ostatních případech, včetně odvodu pojistného na nemocenské pojištění OSVČ a odvodu záloh na důchodové pojištění OSVČ, je rozhodným obdobím kalendářní měsíc.

Vyměřovací základ

Vyměřovací základ lze charakterizovat obecně jako **částku, ze které se platí pojistné**. Pro každou skupinu poplatníků vymezuje zákon příjmy, případně výdaje, a skutečnost, v jaké výši se do vyměřovacího základu započítávají. Vyměřovací základ se zaokrouhluje na celé koruny nahoru.

Vyměřovací základ OSVČ pro pojistné na důchodové pojištění

Vyměřovacím základem pro pojistné na důchodové pojištění je částka, kterou si OSVČ sama určí (určený vyměřovací základ) a uvede na předepsaném tiskopisu Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za kalendářní rok (dále také „přehled“), ne však méně než tzv. vypočtený vyměřovací základ, tj. 50 % z daňového základu. **Roční vyměřovací základ je omezen** zdola (minimální výši vyměřovacího základu) a shora (maximální výši vyměřovacího základu). Je-li vypočtený vyměřovací základ nižší než minimální, uvede se na přehledu tento minimální vyměřovací základ, rovněž je-li vypočtený vyměřovací základ vyšší než maximální, uvede se tento maximální vyměřovací základ.

Minimální výše vyměřovacího základu OSVČ vykonávající **hlavní** samostatnou výdělečnou činnost je stanovena jako součin minimálního měsíčního vyměřovacího základu stanoveného pro OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost v daném kalendářním roce a počtu kalendářních měsíců výkonu hlavní samostatné výdělečné činnosti. Do tohoto počtu kalendářních měsíců se nezahrnují kalendářní měsíce, v nichž po celý kalendářní měsíc měla OSVČ nárok na výplatu dávky z nemocenského pojištění OSVČ. Za nárok na výplatu nemocenského se pro tyto účely považuje i prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti, za které se OSVČ dávka nevyplácí.

Minimální měsíční vyměřovací základ pro hlavní činnost činí 25 % z průměrné mzdy.

U OSVČ vykonávající **vedlejší** samostatnou výdělečnou činnost vzniká účast na důchodovém pojištění pouze na základě dobrovolně podané přihlášky nebo v případě, že její daňový základ za kalendářní rok dosáhne rozhodné částky. Rozhodná částka se stanovuje pro každý kalendářní rok nově, pro rok 2020 byla stanovena ve výši 83 603 Kč pro výkon činnosti po dobu 12 měsíců. Za každý měsíc, ve kterém nebyla vedlejší činnost vykonávána, nebo OSVČ pobírala po celý kalendářní měsíc dávku z nemocenského pojištění OSVČ se odečte 1/12 uvedené rozhodné částky. Pokud je OSVČ vykonávající vedlejší činnost účastna pojištění, je povinna platit pojistné. Vyměřovací základ činí 50 % daňového základu.

I pro vedlejší činnost je stanovena minimální výše vyměřovacího základu jako součin minimálního měsíčního vyměřovacího základu stanoveného pro OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost v daném kalendářním roce a počtu kalendářních měsíců výkonu vedlejší výdělečné činnosti. Ohledně kalendářních měsíců, které se nezahrnují do tohoto počtu kalendářních měsíců, platí totéž jako u hlavní samostatné výdělečné činnosti. OSVČ vykonávající vedlejší činnost je omezena taktéž maximálním vyměřovacím základem, a to v souvislosti s dosažením maxima jako takového z výkonu své

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 158/70, 611 80 Brno, Česká republika

samostatné výdělečné činnosti, maxima ze zaměstnání či dosažením maximálního vyměřovacího základu v součtu se zaměstnáním.

Minimální měsíční vyměřovací základ pro vedlejší činnost činí 10 % z průměrné mzdy.

Měsíční vyměřovací základ pro zálohu na pojistné činí u OSVČ, která v předchozím roce vykonávala samostatnou výdělečnou činnost, 50 % z průměrného daňového základu (daňový základ, uvedený na přehledu, se vydělí počtem měsíců, ve kterých byla vykonávána samostatná výdělečná činnost (včetně měsíců, ve kterých měla OSVČ nárok na výplatu dávky nemocenského pojištění po celý měsíc). **Takto stanovený měsíční vyměřovací základ nemůže být nižší než minimální měsíční vyměřovací základ.**

Měsíční vyměřovací základ stanovený dle přehledu platí od měsíce, který následuje po měsíci, ve kterém byl, nebo měl být podán příslušné správě sociálního zabezpečení Přehled o příjmech a výdajích, platí až do měsíce, ve kterém bude, či měl by být podán přehled za další kalendářní rok. Pokud je však na základě nově podaného přehledu stanoven nižší měsíční vyměřovací základ, než jaký platit v předchozím období, platí tento nižší měsíční vyměřovací základ již od měsíce, ve kterém byl přehled podán.

Maximálním vyměřovacím základem (ročním) je částka ve výši 48 násobku průměrné mzdy stanovené pro příslušný kalendářní rok.

Vyměřovací základ pro pojistné na nemocenské pojištění u OSVČ

Vyměřovacím základem pro pojistné na nemocenské pojištění je měsíční částka, kterou si OSVČ sama určí svou platbou (určený měsíční základ), ne však méně než dvojnásobek částky rozhodné podle předpisů o nemocenském pojištění pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění. Rozhodná částka pro účast na nemocenském pojištění zaměstnanců činí jednu desetinu průměrné mzdy zaokrouhlenou na pětisetkoruny směrem dolů (3 000 Kč v roce 2020). Minimální měsíční základ pro pojistné na nemocenské pojištění činí tedy 6 000 Kč. Zároveň je stanoven i horní limit individuálně pro každou OSVČ.

Maximální měsíční základ pro pojistné na nemocenské pojištění se stanoví ve výši částky rovnající se průměru, který z určeného (vypočteného) vyměřovacího základu na posledním Přehledu o příjmech a výdajích, připadá na jeden kalendářní měsíc výkonu činnosti, přičemž k přehledu staršímu tří let se nepřihlíží. Je-li vypočtený průměr nižší než minimální měsíční základ, je měsíční základ roven minimálnímu měsíčnímu základu. Byla-li v kalendářním roce, za který je naposledy podán přehled, činnost zahájena (znovuzahájena), lze průměr určeného (vypočteného) vyměřovacího základu použít jen v případě, že činnost byla vykonávána alespoň ve čtyřech kalendářních měsících. Nelze-li určit maximální měsíční základ z naposledy podaného přehledu, rovná se tento polovině průměrné mzdy platné pro daný kalendářní rok.

Procentní sazba

Procentní sazba pro výpočet pojistného z vyměřovacího základu je zákonem stanovena, a to pro jednotlivé skupiny poplatníků různě. U OSVČ sazby činí

- **Pro důchodové pojištění OSVČ 29,2 % z vyměřovacího základu**, z toho 28 % na důchodové pojištění a 1,2 % na příspěvek na státní politiku zaměstnanosti;
- **Pro nemocenské pojištění OSVČ 2,1 % z vyměřovacího základu.**

Odvod pojistného OSVČ

U OSVČ se zaokrouhluje směrem nahoru jak pojistné na důchodové pojištění, tak i pojistné na nemocenské pojištění.

OSVČ je povinna **odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti** na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení, pokud vykonává hlavní činnost nebo při výkonu vedlejší činnosti, je-li povinně účastna důchodového pojištění dosažením rozhodné částky nebo se dobrovolně přihlásila k důchodovému pojištění. **Pojistné na nemocenské pojištění** platí OSVČ, která se přihlásila k účasti na nemocenském pojištění, odděleně od zálohy na pojistné, na jiný účet a jiný variabilní symbol. **Splatnost plateb nemocenského pojištění je shodná se splatností záloh na pojistné.**

Zálohy na pojistné

OSVČ jsou jedinými poplatníky, kteří pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti na příslušný kalendářní rok platí zálohově s tím, že tyto zálohy se po uplynutí takového

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 158/70, 611 80 Brno, Česká republika

roku zúčtovávají se skutečnou výší ročního pojistného. Tuto povinnost má vždy OSVČ, která vykonává hlavní samostatnou výdělečnou činnost. Povinnost platit zálohy vznikne i OSVČ, která vykonává vedlejší samostatnou činnost, pokud její daňový základ z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti dosáhl v předchozím kalendářním roce zákonem stanovené rozhodné částky zakládající povinnou účast na důchodovém pojištění, nebo pokud se OSVČ dobrovolně přihlásila k účasti na důchodovém pojištění. Povinnost platit zálohy vzniká od měsíce, který následuje po měsíci, ve kterém byl nebo měl být podán Přehled o příjmech a výdajích, dle kterého vznikla účast na pojištění nebo od měsíce, ve kterém se OSVČ přihlásila k účasti na důchodovém pojištění, jestliže přihláška byla podána ještě v průběhu tohoto roku.

Měsíční vyměřovací základ pro placení záloh na pojistné OSVČ činí 50 % průměru daňového základu, který připadá na jeden měsíc výkonu činnosti uvedeném na přehledu za předchozí kalendářní rok, případně ve výši minimálního měsíčního vyměřovacího základu stanoveného na daný kalendářní rok, je-li vyšší, než vypočtený průměr. Do počtu měsíců se započtou i kalendářní měsíce, ve kterých měla OSVČ nárok na dávku z nemocenského pojištění OSVČ po celý měsíc. Výše zálohy se stanoví z měsíčního vyměřovacího základu stejnou procentní sazbou, jaká platí i pro stanovení výše ročního pojistného (tj. 29,2 %).

Záloha na pojistné je splatná od prvního do posledního dne kalendářního měsíce, na který se záloha platí. OSVČ neplatí zálohu na pojistné za kalendářní měsíce, v nichž po celý kalendářní měsíc měla nárok na výplatu nemocenského, peněžité pomoci v mateřství nebo dlouhodobého ošetřovného z nemocenského pojištění OSVČ. Pro tyto účely se za nárok na výplatu považuje i prvních 14 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti, za které se OSVČ dávka nevyplácí.

OSVČ si může platit zálohy na pojistné v kalendářním roce i na delší než měsíční období, ale vždy jen do budoucna a nejdéle do konce kalendářního roku. Úhrn zaplacených záloh na pojistné však nemůže být nižší, než by činil úhrn záloh vypočtených z měsíčních vyměřovacích základů stanovených dle předchozího odstavce na období, za které se zálohy platí. Platbu záloh na pojistné podle věty první není OSVČ povinna předem oznámit příslušné okresní správě sociálního zabezpečení! Zálohy na pojistné zaplacené do budoucna lze vrátit jen v případě ukončení samostatné výdělečné činnosti, a to za měsíce následující po ukončení této činnosti a v případě, že OSVČ nejpozději do konce kalendářního roku požádá o vrácení těch částek zaplacených jako zálohy na pojistné, které převyšují minimální úhrn záloh na pojistné stanovených dle zákona o pojistném.

Přehled o příjmech a výdajích OSVČ

OSVČ má povinnost v období po podání daňového přiznání uvést svůj daňový základ za kalendářní rok na tiskopisu Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za kalendářní rok, který předkládá příslušné okresní správě sociálního zabezpečení v těchto termínech:

- nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve kterém měla podat daňové přiznání za tento kalendářní rok, tj. nejpozději do 1., resp. do 2. května;
- pokud daňové přiznání zpracovává daňový poradce a OSVČ tuto skutečnost doloží nejpozději do 30. dubna, posunuje se termín podání přehledu na 1. srpen;
- v případě, že byla finančním úřadem prodloužena lhůta pro odevzdání daňového přiznání, je možné podat přehled do jednoho měsíce po uplynutí stanovené lhůty. Finanční úřad může na žádost plátce daně, jeho daňového poradce, či z vlastního podnětu lhůtu pro podání přiznání prodloužit zpravidla nejdéle o tři měsíce. Pouze v odůvodněných případech (například jsou-li součástí příjmů i příjmy zdaňované v zahraničí) může být lhůta prodloužena až o deset měsíců. OSVČ je pak povinna podat přehled do jednoho měsíce od termínu stanoveného FÚ;
- v případě, že OSVČ není povinna podávat daňové přiznání, musí přehled podat nejpozději do 31. července roku následujícího po roce, ve kterém vykonávala samostatnou výdělečnou činnost.

Zálohy na pojistné se po uplynutí kalendářního roku (po předložení přehledu) zúčtovávají se skutečnou výší ročního pojistného. Pokud je úhrn zaplacených záloh nižší než pojistné, jedná se o doplatek; pokud je úhrn záloh vyšší než pojistné, jedná se o přeplatek.

Pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti za kalendářní rok, v němž OSVČ neměla povinnost platit zálohy, ale daňový základ za tento rok dosáhl výše zakládající povinnou účast na důchodovém pojištění, je splatné nejpozději do osmi dnů po dni, ve kterém byl nebo měl být podán Přehled o příjmech a výdajích za takový rok.

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 158/70, 611 80 Brno, Česká republika

14/15 T: +420 549 49 1211, E: info@law.muni.cz, www.law.muni.cz

Pokud OSVČ, která byla povinna platit zálohy na pojistné, vznikl doplatek na pojistném, je splatný nejpozději do osmi dnů po dni, ve kterém byl, případně měl být podán Přehled o příjmech a výdajích za takový rok.

Pojistné se platí v české měně, a to

- **na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení** vedený u poskytovatele platebních služeb, nebo
- **vyplacením v hotovosti zaměstnanci příslušné okresní správy sociálního zabezpečení pověřenému přijímat pojistné („na pokladně“)**; v jednom kalendářním dni však lze zaplatit nejvýše částku 10 000 Kč.

Za den platby v případě placení na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení se považuje den, kdy dojde k připsání pojistného na účet. V případě plateb v hotovosti se považuje za den platby den, kdy příslušný zaměstnanec okresní správy sociálního zabezpečení hotovost přijal.

Pro platbu pojistného na důchodové pojištění OSVČ se uvádí 8místný variabilní symbol, který OSSZ přidělí OSVČ při prvním oznámení zahájení činnosti. Toto je jedinečný identifikátor OSVČ v evidenci OSSZ. Příslušnost variabilního symbolu dané OSSZ se odvíjí od kódu okresu (třímístné číslo) kdy první dvoučíslí variabilního symbolu odpovídají druhému a třetímu číslu z kódu okresu. Proto se při převodu spisové dokumentace na jinou OSSZ variabilní symbol vždy mění. Jen s uvedením tohoto variabilního symbolu je možné platbu automatizovaně zaúčtovat na příslušné konto plátce pojistného. V opačném případě je ručně dohledávána osoba, ke které platba patří a není identifikována, OSSZ platbu vrací plátcí. V některých případech může být ze strany OSSZ požadováno doplnění variabilního symbolu o identifikaci platby doplněním variabilního symbolu o další dvojčíslí.

Variabilní symbol pro platby pojistného na nemocenské pojištění OSVC je rodné číslo.

Splatnost zálohy na pojistné na důchodové pojištění i pojistného na nemocenské pojištění OSVČ za kalendářní měsíc je od 1. do posledního dne kalendářního měsíce, na který se pojistné platí.

Pokud by platba zálohy na pojistné na důchodové pojištění byla zaplacená po dni splatnosti, ale byla by doplacená do konce následujícího kalendářního měsíce, nebude z takto uhrazené zálohy počítáno penále. Pokud však záloha nebude zaplacená ani do konce následujícího kalendářního měsíce, bude počítáno penále ve výši 0,05 % dlužné částky pojistného za každý den prodlení, a to ode dne bezprostředně následujícího po dni splatnosti zálohy na pojistné.

Pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, stejně jako doplatek tohoto pojistného za kalendářní rok, jsou splatné nejpozději do osmi dnů po dni, ve kterém byl, případně měl být podán přehled o příjmech a výdajích OSVČ. Při nedodržení uvedené lhůty plyne penále ve výši 0,05% dlužné částky pojistného za každý den prodlení.

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 158/70, 611 80 Brno, Česká republika

15/15 T: +420 549 49 1211, E: info@law.muni.cz, www.law.muni.cz